

KERESZTÉNY MAGVETŐ

LXIII. ÉVF.

1931. JAN.—FEBR.

1. FÜZET

Pályázat János Zsigmond erdélyi fejedelem életrajzának megírására.¹

Az Unitárius Irodalmi Társaság évi rendes közgyűlésére jöttünk össze, melynek feladatai közé tartozik alapszabályunk 18. §. b) pontja szerint „a társaság működésének vezérelveit is megállapítani“. Társaságunk célja a 2. §. értelmében „az unitárius irodalomnak és történelemnek s általában a tudománynak unitárius szellemenben való művelése az ilyen szellemű íróknak tömörítése útján, az unitárius hivek közművelődésének előmozdítása“.

Társaságunk működésének vezérelveit e cél irányítja és szabja meg. És, ha visszatekintünk a megalakulás óta eltelt 10 éves időtartamra, bizonyos fájdalommal azt állapíthatjuk meg, hogy a célt elérni inkább törekedtünk, mint megközelítettük.

Igaz, hogy örök igazság marad, hogy minden kezdet nehéz. A kezdet első időszaka inkább a célhoz vezető utak kitapogatásával telik el s ez bizonyos tapasztalatokat és időt igényel. Meg kell állapítanom azt is, hogy alakulásunk időpontja államjogi helyzetünk átalakulásának időpontjával esik egybe, mikor is a többségből kisebbséggé átalakulás nehéz küzdelmét kellett átélnünk s új helyzetünkbe magunkat beleélnünk; valamint meg kell állapítanom azt is, hogy társaságunk célja elérésére a kezdeti időpontban semmi anyagiakkal nem rendelkezünk, ezeknek összehordása, fillérenkénti összegyűjtése szintén a kezdet nehézségeit sokasították.

Ily körülmények között elismerésre méltó már az is, hogy a nehézségekkel megküzdöttünk, hogy vagyunk, élünk. Ez elismerésre méltóságot fokozza az is, hogy az unitárius szellemű írók tömörítésében jelentős eredménnyel tevékenykedtünk; s hogy vándorüléseink és estélyeink útján, melyeknek kezdeményezési érdeme mégis csak a miénk, unitárius hiveink közművelődésének előmozdítása tekintetében is értékes lépéseket tettünk. Sajnos, hogy az

¹ Elnöki megnyitó az U. I. T. 1930 dec. 13-án tartott közgyűlésében.

utazási nehézségek és drágaságok ez értékes kezdeményezésnek folytatását időlegesen lehetetlenné tették.

Az unitárius irodalomnak és történelemnek is tettünk szolgálatot, nemcsak nivós folyóiratunknak, a „Keresztény Magvető“-nek állandó megjelentetésével, hanem az anyagi erők határai között, könyveknek közkinccsé tételével is.

Ha ezeket a nehézségeket és kifejtett tevékenységeket mérlegetjük, arra a következtetésre kell jussunk, hogy tevékenységünk és eredményünk a lehetőségeknek megfelelő. Azokról egy objektív bíráló meglepéssel nyilatkozhatik.

De ha mindenki is meg lenne elégedve, mi meglepéssel nem lehetünk. Minket társaságunk nemes céljának megközelítésére a rádió korának gyorsasága kell, hogy ösztönözzön. Több hiányt állapíthatunk meg ma is s különösen nagy hiányt látok az unitárius történelem mezején. Igaz, hogy nagy embereink sokának élet- és jellemrajza szorványosan, leginkább folyóiratunkban, megjelent s jelennek meg napjainkban is; az is igaz, hogy a nagy emberek élete egy-egy kornak a történelme és jellemrajza is; az is igaz, hogy az egyes élet- és jellemrajzok mozaikából, szakértő által összerakva, egy diszmű készül; de épen e mozaikoknak teljességét s azoknak szakértőkéz általi egésszé formálását nem találom ma még sehol. Reá kell mutatnom arra, hogy különösen nélkülözöm nagy fejedelmünknek: *János Zsigmondnak* élet- és jellemrajza megfelelő megírását és közkinccsé tételét.

Ujabb államjogi helyzetünk előtérbe állította Erdélyrészünk történelmét s annak nagy alakjait. Ezeknek életével, cselekvéseivel, útmutatásával törekszünk jövőnket megalapozni és biztosítani. Nem csodálkozhatunk azon, ha itteni hittestvéreink saját nagyjaikat törek-szenek tündöklő magoslatra, példányképünké állítani. Bethlen Gábor, Bocskay István, Báthory István stb. ma már méltó magoslaton is állanak.

De méltán csodálkozhatunk és a mulasztás vádját kell éreznünk azon, hogy mi nem törekszünk a mienket, a nagyok méltó társát, János Zsigmond fejedelmet hasonlólag értékelni és értékelteni.

Ma és mindenkoron Erdély minden szülötte fennen hirdeti Erdély vezérszerepét a vallás- és gondolat szabadság megteremtésében. A tordai, medgyesi és marosvásárhelyi országgyűlések a vallásszabadság tündöklő csillagai. Ennek törvénybe iktatása csak egy oly fenkölt gondolkozású fejedelemnek segédlete mellett volt

Pályázat János Zsigmond erdélyi fejedelem életrajzának megírására.

lehető, ki nemcsak át volt hatva a vallás- és gondolatszabadság fenkölt érzeteivel, hanem maga is annak elszánt támogatójává, a legszabadelvűbb vallás hívévé vált.

Ha csak ezt tekintjük és eltekintünk attól, hogy János Zsigmond fejedelem az önálló erdélyi fejedelemség megalapítója is volt, már ez az egyedüli tény János Zsigmond fejedelmet — nézetem szerint — a Bethlen Gábor fejedelem magoslatára emeli.

Ennek megállapítását hasztalan várjuk másoktól, e magoslatnak történelmi megalapozása s megfelelő értékelése egyenesen a társaságunknak feladata s hivatása.

Ezen gondolattól vezetve, *ezennel 12.000, azaz tizenkettőezer lei pályadíjat tűzök ki a János Zsigmond fejedelem élet- és jellemrajzának megírására.*¹

Remélem, hogy a feladat vonzó és értékes volta tette fogja serkenteni érdemes tagjainkat s öntudatos unitáriusainkat; reményem annál indokoltabb, mivel a múlt évi pályatételeink iránt is már fokozott érdeklődésről számolhatunk be jelen közgyűlésünkön.

Szivesen üdvözlöm közgyűlésünk tagjait s mai közgyűlésünket megnyitom.

Dr. Ferenczy Géza,
elnök.

¹ Pályázati feltételeket lásd az Unitárius Irodalmi Társaság köréből című rovatban a 33-ik oldalon.

Az anyaszentegyház építése.¹

Alapige : Máté. XVI. 18. v.

Egy pillanatra se állítson meg minket a felolvasott igék értelmének világhatalmi célzattal mondott dogmai magyarázata, amelyen Róma világhatalma épült és áll — nem, ma más egyéb az, ami az igékből lefoglalja minden gondolatunkat s leköti a jobb lelkek minden idegszálát: az új, a szomorú világaktualitás, az igék dogmai magyarázatának fájdalmasan eleven cáfolata, a nagy összeomlásban megingott, recsegő, ropogó anyaszentegyház újrakepítésének szomorú szükségessége, nyugalmat űző nagy gondolata.

Mert hajh, lelki életünk legdrágább értékeinek, az emberi élet boldogabb lehetőségeinek egyetlen áldott menedékhelye, szent áziluma, az anyaszentegyház sem maradt sértetlen és érintetlen, mennyire nem maradt az, abban a nagy kataklizmában, amelynek egetverő tüzét sem a dogmákban elhívott „Szent Péter“ utódai, sem az új idők Péterei és Páljai sem tudának megoltani, mert maga az ember, a benne élő, a benne oltalmat és menedéket találó ember veté ereszébe, tűzzel játszadozó gondtalan gyermek módjára, a gyűlölet gyufáját. És most, vétkes tettének riadt ráeszmélésében, kétségbeesett, keservesen feldúlt ábrázattal keresi a hajléktalan ember-sereg a régi menedékhelyet, a békés élet összetört, megégett életformáinak cserépdarabjait bár, az üszkös romok között. Csoda-e hát, ha ez új életformák kínos keresése az új, a réginél nagyobb advent új kátarziszre irányuló szent vágyakozásában, nagy bánatoknak, nehéz vajudó gondoknak sötét sóhajai felhőzik ma az emberi élet szomorú egét?!

„Ah, ez a nemzedék, a mi nemzedékünk, amelynek felnőtt és növekvő gyermekei kétségbeesett kereséssel keresnek valamit az élet sötét útain tapogatózva, egy rendkívüli kornak halálos élményeit hordozva lelkükben és minden idegszálukban“. Idegeit ember-telen harcok, infernális szenvedések, elviselhetetlen testi nélkülözések, lelkének békéjét olyan sodróan ragadó események dúlták fel, aminőkhöz hasonlóak nem egy generáció, hanem egymást felváltó

¹ Elmondattott Kolozsváron, az 1930 évben tartott Egyházi Főtanács alkalmával.